POST-CHEQUE- EN GIROBANK.

De correspondent van de Nieuwe Rotterdamsche Courant te Weenen, aan wien de lezers van dat blad zooveel lezenswaardige schetsen van sociale toestanden in Oostenrijk verschuldigd zijn, heeft een goed werk verricht toen hij de aandacht vestigde op het post-giro en cheque verkeer in genoemde stad (Nieuwe Rotterdamsche Courant van 24 April 1906). Hij deelde daarin mede dat reeds een paar jaar na de stichting — in 1883 — der Oostenrijksche postspaarkas, aldaar het stelsel van betalingen door middel van cheques werd ingevoerd, waardoor die kas de kassier werd van den neringdoende en van het rijk in zijne dagelijksche betrekkingen met de burgerij. Dit laatste schrijft hij, is vooral bij het ministerie van justitie en financiën het geval. De rechterlijke ambtenaren krijgen o. a. hunne tractementen door aanwijzingen op de postspaarkas en dit geldt eveneens van de door de justitie uit te betalen en te ontvangen sommen. Ook voor gerechtelijke bewaargevingen en consignaties wordt die kas gebruikt.

De provinciale- en gemeentebesturen, de groote lichamen van publiek nut, de verzekeringsmaatschappijen maken bijkans uitsluitend gebruik van de post-chèque. Evenzoo wordt door de administratie der Ongevallenverzekering gehandeld: de post-bureau's zijn geroepen om van de ongelukken kennis te nemen, die tot uitbetaling der rente aanleiding geven. Verder belast de postspaarkas zich met den koop en verkoop van staatsfondsen ten behoeve der personen, die met haar in rekening staan en bewaart de stukken kosteloos.

Deze wijze van de financieele transactiën af te doen werd zoo populair dat in 1905 meer dan 65000 personen van de post-chèques gebruik maakten.

Het is bevreemdend dat dit voorbeeld slechts langzamerhand navolging heeft gevonden in de andere landen van Europa.

Eerst sedert enkele jaren heeft de postspaarbank in Hongarije het voorbeeld van die te Weenen gevolgd. Met het begin van dit jaar is in Zwitserland krachtens het Bundesgesetz van 16 Juni 1905 eene nieuwe afdeeling der post in werking getreden ten behoeve van het Post-, Scheck- und Giroverkehr. In België wordt thans overwogen de werking der Caisse générale d'épargne et de retraite ten behoeve van dat verkeer uit te breiden.

Hier te laude was, naar ik meen, het eerst op de samenkomst te Amsterdam van afgevaardigden der kamers van koophandel en fabrieken op 15 en 16 Juli 1904 aangedrongen op een postgiroverkeer. Een paar jaar later gaf de Nederlandsche Regeering op dit punt teeken van leven. De Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid, J. Kraus, liet zich een voorstel tot regeling van deze zaak voorleggen. Het vertrek van dien Minister naar Chili was oorzaak dat niet door hem, maar door zijn tijdelijken plaatsvervanger, Mr. J. D. Veegens, de eerste stap naar buiten werd gezet die ter voorbereiding van de uitvoering noodig werd geacht. Die stap was het hooren van de officieele vertegenwoordiging van de publieke opinie. Dientengevolge ontvingen in de maand Maart van dit jaar de kamers van koophandel en fabrieken, de staatscommissie voor den handeldrijvenden en industrieelen Middenstand, de Nederlandsche Bond van vereenigingen van den handeldrijvenden en industrieelen Middenstand, alsmede de Noord-Nederlandsche Bond van den handeldrijvenden en industrieelen Middenstand een schrijven van den waarnemenden Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid waarbij mededeeling werd gedaan van een bij dit departement aanhangig voorstel tot invoering van een chèque- en girodienst, welke bij de postkantoren de gelegenheid zou openen tot:

storting van gelden op rekening;

goedschrijving van rekening met de bedragen van gequiteerde postwissels;

goedschrijving van rekening met de bedragen van per post ingevorderde quitantiën;

ten einde over het te goed te kunnen beschikken:

hetzij door afgifte van chèques;

hetzij door het geven van orders tot overschrijving op de rekeningen van andere rekeninghouders.

Tevens werden in de circulaire de hoofdregelen aangegeven

die volgens de aanvankelijke bedoeling zouden worden gevolgd.

Die regelen waren :

1. Een centraalbureel, waar boekhouding en contrôle worden gevoerd.

2. Alle postkantoren (geene hulpkantoren) worden beschikbaar gesteld voor het doen van stortingen, uitbetalingen en het inleveren van stukken.

3. Een minimum-tegoed van f 25 op elke rekening, waarover niet beschikt kan worden dan bij het afloopen van de rekening.

4. Betaling van een recht van f 5 voor het openen eener rekening.

5. Heffing van $\frac{1}{8}$ pCt. aan het einde van ieder jaar, berekend over de bedragen waarmede iedere rekening is verminderd.

6. Betaling voor de formulieren (chèqueboekjes als anderszins) tegen een prijs, die niet veel hooger is dan de kosten van aanmaak.

7. Vergoeding van $1\frac{1}{2}$ pCt. 's jaars voor elke som van f 100 welke gedurende eene geheele kalendermaand op eene rekening tegood staat, tot een maximum van f 10.000.

De vraag werd in de circulaire gedaan of naar de meening van het lichaam waaraan zij was gericht, inderdaad behoefte bestond om het chèque- en giroverkeer door bemiddeling van de posterijen te bevorderen en zoo ja of door de voorgestelde regeling het daarmede beoogde doel zoude kunnen worden bereikt.

Blijkens de mededeelingen in de dagbladpers ontmoette de voorgestelde maatregel hier en daar waardeering, soms werd hij zelfs met groote ingenomenheid begroet, maar over het algemeen was het onthaal kalm, meermalen zelfs vijandig. Sedert de post zich niet meer tot verzending van brieven bepaalt, en zij expeditie- en kassiersdiensten verricht, waardoor de machtige staat concurrent is geworden van menigen kleinen burger, wordt door velen iedere uitbreiding zijner werkzaamheid met vrees en wantrouwen begroet. Zoo ook thans. Menig kassier, wiens terrein reeds vroeger beperkt was geworden eerst door den postwisseldienst, later door den dienst der postquintanties, zag in de toekomst zijn werkzaamheid nog meer verlamd door den nieuwen tak van staatszorg. Niet alleen gevaar voor de nering stemde vele gemoederen niet gunstig, doctrinaire beginselen deden zich gelden. De staatszorg moet niet worden uitgebreid, zij moet integendeel

worden beperkt, zoo hoorde men. Anders speelt men de socialisten in de kaart en wordt het particulier initiatief, dat een der kenmerken is van een vrij volk, gedood. De vraag mag worden gedaan of deze ijver voor eene goede zaak niet wederom te ver gaat. Ongetwijfeld loopt de vrijheid gevaar door staats monopolien, zoodat men daarom hoogst voorzichtig moet zijn voordat men nieuwe in het leven roept. In dit opzicht is de Nederlandsche staat gelukkig op den goeden weg. De eenige afdwaling die in de laatste jaren dreigde is door de Eerste Kamer der Staten-Generaal belet. Dank de interventie van dat hooge lichaam is een wetsontwerp dat de particuliere maatschappijen tegen ongelukken ernstig bedreigde, gewijzigd in dien zin dat concurrentie, aanvankelijk althans, niet onmogelijk is geworden, en is men weder in het goede spoor gekomen, waarin de post zich door hare bemoeiingen ten aanzien van de geld- en pakketverzending, en van het spaarwezen met goed gevolg beweegt. Dat spoor zou ook niet worden verlaten als de staat zich het chèque- en giroverkeer ging aantrekken. Want deze uitbreiding der staatszorg zou aan de particuliere nijverheid slechts concurrentie aandoen, en wel door in eene behoefte te voorzien, die tot nu toe op gebrekkige wijze werd vervuld. Door die nieuwe staatszorg zou toch worden verkregen dat het niet noodig is in een bevolkingscentrum te wonen om gebruik te kunnen maken van dit door den geldhandel geopende hoogst geriefelijke verkeer met andere bevolkingscentra, dat afgelegen streken ook ten opzichte van betaling en inning van gelden naast de deur komen, dat even als de pakketpost zorgt dat het platteland gelijkelijk met de groote centra zijn producten op de markt kan brengen, het daarvoor gemakkelijk betaling kan erlangen. Want de geldverzending die het platteland ten dienste staat, is duur of onzeker. Duur, gelijk blijkt uit het postwissel-tarief. Onzeker, want de verzending per aangeteekend schrijven, zelfs met aangifte van geldswaarde, geeft geene zekerheid, dat de geadresseerde ontvangt wat men verzendt en evenmin dat hij het gezonden bedrag erkent. Welk een gemak voor ieder burger in zijne financiële betrekkingen met den staat zou door de post-chèque en girobank worden verkregen. De inschrijving op het bankboekje en in de registers der bank vervangt dan de uitbetaling van traktement, pensioen, subsidiën en aannemingsommen; de afschrijving op dat boekje en op de rekening-courant

die ieder met de bank heeft, komt dan in de plaats van betaling van belasting. Een einde komt dan aan het vervelend wachten op de ontvang- en betaalkantoren van den staat, de provinciën, gemeenten en waterschappen en aan de door ambtenaren dier lichamen soms begane vergissingen en malversatiën waartoe geldmanipulatie zoo licht aanleiding geeft. Voortaan zal men dan om te verkrijgen dat eene vordering op den staat op zijn bankboekje worde overgeschreven, het bewijs van erkenning dier vordering dat langs administratieven weg verkregen wordt, slechts tegen reçu hebben af te geven aan een der vele bijkantoren der posterijen, die alsdan in grooter getale dan thans de aauraking met de post gemakkelijker zullen maken.

De Rotterdamsche Kamer van Koophandel en Fabrieken die, gelijk van haar verwacht kan worden, een geopend oog toonde te hebben voor het nut van den nieuwen dienst, schetste de voordeelen die er door verkregen zullen worden, als volgt:

„Tot bevordering van het betalingsverkeer in het belang van den handel niet alleen maar ook van ieder, die vooral buiten de plaats zijner inwoning, betalingen heeft te doen is een goed ingerichte chèque en giro-dienst zeer aan te bevelen. Het veelvuldig heen en weer zenden van specie en bankbiljetten wordt daardoor voor een groot deel voorkomen, de behoefte aan ruilmiddelen wordt geringer en de schulden kunnen langs een weinig omslachtigen weg, met besparing van tijd en geld, worden gekweten. Het nut van den dienst is dan ook kwalijk voor betwisting vatbaar.

In ons land is er geene instelling, die het chèque en giro-verkeer gecentraliseerd, of op uitgebreide schaal geregeld heeft. Waar het wordt toegepast, is het tot een betrekkelijk klein getal belanghebbenden beperkt. Vandaar dat het denkbeeld, om door een Centraal Orgaan als de Posterijen het betalingsverkeer gemakkelijk te maken, met sympathie mag worden begroet. Door de vertakkingen in alle deelen des lands, en het bestaan van een postkantoor in iedere gemeente, zijn de Posterijen bijzonder geschikt het verkeer op doeltreffende wijze in te richten.

Voor de grootere handelscentra is de instelling der Posterijen niet het aangewezen orgaan, en van particuliere zijde wordt reeds in de behoefte voorzien. Over het algemeen hebben niet de firma's, die zich van een financieele instelling bedienen, of die met gebruikmaking van assignatiën der Nederlandsche Bank

tegen een zeer billijk tarief naar bankplaatsen hebben te remitteren, bij den in overweging genomen maatregel groot belang. Meer bepaaldelijk zijn de kleinere firma's, de particulieren en al degenen die op ver afgelegen plaatsen onder bezwarende voorwaarden betalingen hebben te doen, bij de zaak betrokken. De verzending van postwissels is tijdroovend en meer op kleinere bedragen berekend. Hierin kan dit voorstel eene verbetering en zelfs eene zeer aanmerkelijke verbetering brengen. Niet alleen toch, dat de rekeninghouder door afgifte van een chèque ten behoeve van derden over zijn credit saldo bij de post zal kunnen beschikken, hij zal ook in de gelegenheid zijn door eenvoudige overschrijving van het bedrag op eene andere rekening zijn schuld te vereffenen. Dit laatste voordeel is echter eerst dan van beteekenis, wanneer het aantal personen die een rekening geopend hebben zeer groot is."

Uit het boven medegedeelde blijkt dat de landen, waar het postgiroverkeer bestaat, deze werkzaamheid aan de rijkspostspaarbank hebben opgedragen. Alleen Zwitserland, waar een Rijkspostspaarbank niet bestaat, heeft de hoofdadministratie der Post met die werkzaamheden belast.

Uit het niet vermelden van de Rijkspostspaarbank in de grondslagen van den nieuwen dienst zou kunnen worden afgeleid, dat het de bedoeling der Nederlandsche Regeering niet was het voorbeeld van Oostenrijk en Hongarije te volgen. Toch zal zij bij nader overleg wel niet tot een regeling besluiten, waarvan dubbel werk het gevolg zoude zijn. Er zou een nieuw stel boeken moeten worden aangelegd en een nieuw personeel moeten worden gevormd. De nieuwe bank zou in discrediet komen daar telkens ten antwoord zou moeten gegeven worden op de vraag naar overschrijving: die persoon is niet aangesloten. Neemt men in aanmerking dat het geheel aantal inleggers in de Rijkspostspaarbank reeds ongeveer een vierde gedeelte der geheele bevolking bedraagt dan kan de keus niet twijfelachtig zijn vooral niet als men let op de voordeelen die eene uitbreiding van eene goed georganiseerde inrichting boven de oprichting van een nieuwe heeft.

De aansprakelijkheid van den staat zal in beide gevallen dezelfde zijn, in het eene geval rechtstreeks even als bij de postwissel-verzending, in het andere geval subsidiair door den staatswaarborg van art. 11 der spaarbankwet. De financieele

voordeelen voor den Staat behoeven uit den aard der zaak niet te verschillen. In beide gevallen kan toch gezorgd worden dat de ontvangsten van het nieuwe bedrijf de rijksinkomsten vermeerderen.

Tegenover de praktische voordeelen, zoo even aangegeven, staat echter een bezwaar, en een dat bij velen weegt want het is een doctrinair bezwaar. Dit bezwaar is: „De Rijkspostspaarbank is eene spaarbank en dit karakter moet zij niet verliezen. Er valt nog zooveel te doen ter bevordering van het sparen. Laat de aandacht der directie toch niet worden afgeleid en zich tot dat eene bepalen.”

Bedenken de apostelen van deze leer wel dat reeds thans de Rijkspostspaarbank niet uitsluitend als spaarbank wordt gebezigd.

Blijkens de verslagen der Rijkspostspaarbank over 1904 en 1905 waren er in die jaren:

1904	1905				
6666	6269	inlagen	boven f 800.—	tot en met f 1200.—	
379	532	„	„ - 1200.—	„	„ - 2400.—
57	66	„	„ - 2400.—		

De ruim zeven millioen gulden die vermoedelijk door deze inlagen op de rijkspostspaarbank jaarlijks zijn ingelegd, zijn hoogstwaarschijnlijk niet besparingen waarvoor die instelling is opgericht. Veilig mag worden aangenomen dat men door die inlagen de Rijkspostspaarbank heeft gebruikt tot overmaking van gelden en tot verkrijging der zekerheid omtrent tijdstip en bedrag der verzending, daar, gelijk boven is opgemerkt de aantekening van brieven die zekerheid niet geeft, en het verzenden per postwissel duur is.

De instelling der Rijkspostspaarbank heeft eene nieuwe gelegenheid tot overmaking van geldelijke bedragen en tot verkrijging der zekerheid omtrent tijdstip en bedrag der verzending geopend. Door namelijk de terugbetaling van een ingelegd bedrag aan te vragen ten woonplaats van hem aan wien eene betaling moet geschieden en door endosseering aan dezen van den order van betaling en toezending aan hem van het postspaarbankboekje, verkrijgt men de gewenschte zekerheid in ieder opzicht, zoowel zekerheid dat het bedrag is ontvangen als zekerheid dat omtrent het bedrag geen verschil van gevoelen mogelijk is. Ook geeft de Rijkspostspaarbank uitmuntende gelegenheid tot incasseering

van gelden. De crediteur heeft slechts een te zijnen name gesteld boekje aan zijn debiteur te verstrekken, en deze legt daarop de verschuldigde gelden in. De crediteur blijft door het ontvangen der kennisgevingen van inlagen boven f 10 op de hoogte der afbetalingen; het schrijven van brieven die anders ten geleide van iedere afbetaling noodig zouden zijn wordt daardoor voorkomen.

Daar het aantal boekjes ten name van denzelfden inlegger onbeperkt is, biedt de Rijkspostspaarbank zodoende een uitstekende gelegenheid aan den directeur eener instelling die op verschillende plaatsen van het land agenten heeft om de gelden die zij hebben te verantwoorden te incasseeren. Toen ik de eerste stappen leidde der door mij opgerichte Onderlinge Levensverzekering van Eigen Hulp heb ik, reeds spoedig na de inwerking-treding der Rijkspostspaarbank, met vrucht mij van die instelling bediend zoowel tot het incasseeren van premien als tot het overmaken van uitkeeringen. De agenten die veel premien hadden te ontvangen, werden in het bezit gesteld van een ten name van het genootschap gesteld boekje, dat overgemaakt werd als het ingelegd bedrag aanzienlijk was.

Het verdient de aandacht dat de Belgische *caisse générale d'épargne et de retraite* het voorbeeld van dergelijke geldverzending heeft gegeven. De directie dier instelling heeft namelijk aan de regeering voorgesteld de rijkssubsidiën aan de gemeenten door hare bemiddeling te verstrekken. De regeering heeft aan dit voorstel hare volkomen toestemming geschonken. In het eerste jaarverslag dier instelling, uitgebracht 14 Februari 1867 lichtte de directie de door haar genomen maatregelen als volgt toe :

Toutes ces mesures ont comme conséquence accessoire, l'avantage d'initier aux opérations de la Caisse d'épargne un nombre relativement grand de personnes qui, appelées à prendre part à l'administration dans des localités éloignées des villes et du mouvement des affaires, auraient pu ne pas connaître l'existence de la Caisse, ou au moins ne comprendre que très-imparfaitement les avantages, les facilités et la sécurité que présente cette institution par le placement des épargnes ou des capitaux attendant un emploi. L'expérience que les membres de ces administrations pourront acquérir dans le maniement des deniers

publics sera bientôt mise à profit pour leurs propres affaires; l'enseignement passera à leurs proches et à leurs administrés. Les économies et les capitaux disponibles prendront ainsi de plus en plus le chemin de la Caisse d'épargne.

De eerste stap is thans door de Regeering gezet op den weg tot de plaatsing in het Staatsblad van de bij Koninklijk besluit vast te stellen regelen voor den in te voeren post-chèque- en girodienst. Voordat de Regeering dezen maatregel neemt, zal de wijziging der wet op de Rijkspostspaarbank of aanvulling van artikel 20 der postwet noodig zijn. Nog een lange weg zal daartoe moeten worden afgelegd, want het tot stand komen van eene wet die in het maatschappelijk leven verandering brengt, vordert te recht veel tijd en de Regeering zal het wel niet wenschelijk achten het Koninklijk Besluit te nemen, voordat de publieke opinie zich daarover heeft uitgesproken.

Het zou daarom voorbarig zijn reeds thans de regelen die voor de nieuwe instelling zullen gelden uitvoerig te bespreken. Intusschen geeft de kennisneming der in de ministerieele circulaire ontworpen regeling reeds thans aanleiding tot deze twee opmerkingen:

1°. de regeling moet zoodanig zijn dat zij een ruim gebruik niet in den weg staat;

2°. de regeling moet zoo eenvoudig mogelijk zijn. Dit is in het belang zoowel der clientèle als der administratie.

Ad I^{um}. Beperking van den dienst tot de postkantoren moge in den aanvang doelmatig zijn, uitbreiding tot de hulppostkantoren mag in de toekomst, zelfs in de nabijliggende toekomst niet worden uitgesloten. Het groote nut dat de dienst kan opleveren zou door die uitsluiting verloren gaan. Verder is de eisch dat een som à fonds perdu wordt gestort — de Rotterdamsche Kamer van Koophandel en Fabrieken merkt dit terecht op — niet geschikt om de kleine rekening-houders voor de zaak te winnen. Evenmin schijnt er voldoende reden te bestaan voor een minimum tegoed op elke rekening. Geen van deze beide eischen zou, naar het mij voorkomt, mogen worden gesteld.

Ad II^{um}. De inrichting der Rijkspostspaarbank steunt op het liberale beginsel dat inleg en uitbetaling geschiedt zonder heffing van rechten. De Regeering oordeelde — en de uitkomst heeft

bewezen dat zij juist had gezien — dat het verschil in reute, tusschen hare belegging en hare uitkeering aan de inleggers, voldoende zou zijn om de kosten van administratie te dekken. De nieuwe instelling zal de haar toevertrouwde gelden in den regel slechts korten tijd onder haar beheer hebben, zoodat nog een andere bron van inkomsten noodig zal zijn. In beginsel bestaat daarom tegen de heffing van de door de Regeering voorgestelde $\frac{1}{8}$ percent over alle bedragen waarmede iedere rekening is verminderd geen bezwaar, doch de keuze van het bedrag der heffing is niet praktisch en evenmin de door de Regeering voorgedragen bepaling dat de heffing zal berekend worden aan het einde van het jaar.

Waarom, mag men vragen, is afgeweken van het voorbeeld van de regeling der heffing bij verzending van geldelijke bedragen per postwissel? Het hechten van een postzegel op het stuk dat aan de administratie moet worden overgelegd om de verlangde uitkeering te doen geschieden is een middel van betaling dat zich door zijn eenvoud aanbeveelt. Een hooger bedrag dan $\frac{1}{8}$ pCt. schijnt in het belang van de schatkist wel overweging te verdienen. Indien toch, gelijk te hopen is, de verzending van geldelijke bedragen per postwissel vervangen wordt door den nieuwen dienst, dan zouden de inkomsten der posterijen belangrijk minder gaan bedragen.

Ook in dit opzicht is bestudeering der quaestie voordat een wetsvoorstel wordt ingediend, zeer aan te raden.

November 1906.

DE BOSCH KEMPER.